

dette skulde være Forløberen for videre gaaende Planer i den Retning, saa vi ikke alene fik Havelodderne, men ogsaa dette i Tilgift, vilde jeg blive noget betænkelig ved det. Det, der staar for mig som det afgørende i saadanne Tilfælde, er ganske simpelt, om der er en Trang til Stede til dette Forslag eller ikke. At gøre Ofre, ikke alene fra Statskassens Side, men fra Samfundets Side i Almindelighed — thi det vil gribe ind paa forskellige Maader — blot for at tilfredsstille en saakaldet human Ide, tror jeg er overordentlig uheldigt. Derimod er der en virkelig Trang til Stede, er der intet i Vejen for, at Staten kan bringe Ofre i den Retning saa vel som i andre. Jeg vil minde om, at det ikke er første Gang, at det offentlige har gjort sig Umage for at skabe den Slags Smaalodder. Der findes ikke saa faa Lodder, som ere lagte ud paa den Maade. Jeg skal blot minde om det meget betydelige Overdrev ved Hillerød, hvor man kan se mange saadanne imaa Agerbrug paa 5—6 Tdr. Land — det kan være, de nu ere noget forandrede, men i sin Tid bleve de omtrent alle lagt ud af samme Størrelse. Dette er imidlertid ikke noget heldigt Varsel. Det viste sig meget hurtigt, at en saadan stor Udstykning paa et enkelt Sted, uden at man i mindste Maade tænkte paa, om vedkommende kunde finde Arbejde — thi de kunne ikke leve af saadan en Jordlod — er faare uheldig. Uden at jeg vil omtale de Beboere ilde, tror jeg at turde paastaa, at det gif for en stor Del ud over de kongelige Stove, som laa i Nærheden; paa anden Maade kunde de ikke opretholde Livet. Hvis man virkelig paa Steder, hvor der ikke er Trang til større Arbejdskraft, vil skabe en Mængde smaa Lodder, vil man gøre haade de paa-gældende og Samfundet Glæde. Jeg maa derfor i allerhøjeste Grad udtale min Tilslutning til den højtærede Kultusministers Udtalelse om, at man først og fremmest maa høre de paa-gældende kommunale Raad, om der er Trang til en saadan stor Udstykning i Kommunen. Hvis man vil gaa den Vej og ikke paa en generel Maade gennemføre et saadant Forslag, vil det ogsaa komme gradvis; der vil da være mange Steder, hvor Kommunerne ville betænke sig, tage Spørgsmaalene under Overvejelse, kort sagt, staa frit og ikke være under dette Tryk, at der skal stables en hel Mængde Lodder, gøres et stort saakaldet socialøkonomisk Fremskridt, men at det ligesom skal være en praktisk Foranstaltning med det Formaal, at hvor det behøves, vil Staten være villig til at udstykke dem. Paa den Maade forekommer det mig, at Spørgsmaalet bør stilles. Jeg skal erindre om,

hvad en æret forhenværende Folketingsmand har skrevet i Nalsborg Stiftstidende, hvor han opgiver „de overflødige Præstegaardsjorder“ — hvad han fortaar derved, er mig ikke ganske klart; om han gaar ud fra et lignende Areal Jord til Præstegaardene som i Lovforslaget, ved jeg ikke, skønt det forekommer senere i hans eget Forslag, men han vurderer som sagt de overflødige Præstegaardsjorder — til 81,000 Tdr. Land og runder det af til 75,000 Tdr. Land for at være nogenledes sikker, foruden hvad der findes til Købstadskaldene, som dog kun beløber sig til 100 Td. Hartkorn. Altsaa 75,000 Td. Land. At udstykke disse paa en Gang og uden Hensyn til, hvilken Trang der maatte være til saadanne Lodder, vilde utvivlsomt vise sig at være meget omfattende, men ogsaa i mange Henseender vistnok uheldigt, og jeg skal derfor blot ganske i Almindelighed udtale min Tilslutning til den Tanke, der ligger i Lovforslaget, naar det begrænses paa den Maade, jeg her har tiltalt mig at antyde. Hvad Lovforslagets Detailler angaar, skal jeg blot gøre opmærksom paa, at naar § 2 — det ere allerede nævnt af den foregaaende Tale (S. Scavenius), men det var ikke den samme Konklusion, der blev draget af det — bestemmer i Slutningen, at dersom den samlede Takstationsværdi ikke opnaas, „kan Salg ikke finde Sted uden Kirke- og Undervisningsministerens Samtykke“, bør der da staa noget om, hvad der saa skal ske. Skal det saa blive ved paa den gamle Maade, eller staa Ministeren saa frit ogsaa i andre Henseender. Det forekommer mig dog ikke at være ganske klart, det er selvfølgelig noget, der kan ændres, men det tiltaler ganske vist mig, at naar dette Forsøg virkelig er glippet, saa burde Ministeren eller i alt Fald Lovgivningsmagten stilles noget friere, saa at ikke disse Jorder maatte skulde ligge Generationer igennem og vente paa at kunne udstykes i Lodder paa indtil 10 Td. Land. Saa Fald skal Præsten altsaa blive ved at drive Jorden paa det usikre. Det forekommer mig temmelig upraktisk. Jeg er ikke sikker paa, at ikke Forslagsstillerne have ment, at der skulde saaledes ventes. Hertil skal jeg indskrænke mig.

Beth: Det, som Forslaget tilsigter, at fæste Arbejderne nogen Jord, som de kunne drive, synes at have mødt almindelig Sympati hos alle de Talere, der have udtalt sig, og det vilde være overflødigt, at jeg skulde udtale, at det ogsaa har min fulde Sympati at kunne opnaa noget saadant. Det skulde glæde mig, om det maatte lykkes de ærede